

**Спільна заява громадянського суспільства
щодо позиції Ради Європейського Союзу стосовно пропозиції щодо Регламенту
про повернення**

03 Грудня 2025 року

Ми, нижчепідписані організації громадянського суспільства з усієї Європи, висловлюємо глибоку стурбованість щодо напрямку, в якому наразі розвиваються дискусії щодо пропозиції щодо Регламенту про повернення в Раді Європейського Союзу. Компромісний текст, підготовлений під головуванням Данії, що відображає поправки та позиції, висунуті кількома державами-членами, становить серйозне та безпрецедентне звуження гарантій, правових захистів та стандартів основних прав у рамках політики ЄС щодо повернення та ширшої законодавчої бази.

З самого початку пропозиція Європейської комісії означала значний крок назад, оскільки послаблювала гарантії, запроваджувала більше санкцій та ще більше звужувала простір для підходів, заснованих на правах людини, у рамках політики ЄС щодо повернення. Під час перемовин інституції ЄС та співзаконодавці мають можливість усунути ці недоліки та застосувати підхід, який більше орієнтований на правах людини. Однак для більшості держав-членів, запропоновані зміни є недостатніми. Ми стурбовані тим, що держави-члени систематично послаблюють, а в деяких випадках і повністю скасовують навіть ті обмежені гарантії, які містяться в пропозиції. Замість того, щоб посилити зобов'язання ЄС у сфері прав людини, Рада просуває положення, які:

- **Збільшують ризик безстрокового затримання** шляхом розширення підстав для його застосування та продовження строків тримання понад запропоновані Комісією 24 місяці з додатковим продовженням на шість місяців, що значно перевищує чинний 18-місячний строк. Важливо, що максимальний строк затримання може застосовуватися окремо в кожній державі-члені. Це може призвести до того, що особи будуть утримуватися в державах-членах протягом необмеженого строку, що значно перевищує необхідний, пропорційний або відповідний законодавству ЄС та судовій практиці європейських судів.
- **Послаблюють ефективні засоби правового захисту** та захист від вислання шляхом підризу значущих та індивідуалізованих оцінок щодо невислання шляхом введення численних винятків та скасування оцінок за власною ініціативою. Пропозиція ще більше обмежує відстрочувальний ефект апеляцій та скасовує мінімальні строки, протягом яких громадяни третіх країн можуть подавати апеляції, що означає, що люди можуть бути депортовані до того, як вони матимуть можливість оскаржити рішення або скористатися ефективним засобом правового захисту.
- **Значно розширюють тягар доказування та спектр зобов'язань**, покладених на громадян третіх країн, щодо прояву співпраці під час процедури повернення. У разі застосування це торкнеться майже всіх осіб, які перебувають у нерегульованому статусі, включаючи зобов'язання, що виходять за межі їхнього розумного контролю, наприклад, відсутність місця проживання або безпечної адреси, в якій перебувають багато шукачів захисту. Ті, кого визнають такими, що не співпрацюють, можуть зіткнутися з суворими санкціями, включаючи затримання, кримінальні та фінансові покарання.
- **Ставлять під загрозу загальну систему повернення**, надаючи державам-членам можливість у багатьох випадках застосовувати національне законодавство, зокрема щодо підстав для затримання, зобов'язань щодо співпраці та фінансових санкцій, що може підірвати правову визначеність, послідовність та узгоджене застосування політики ЄС у сфері повернення.
- **Зберігають можливість створення центрів депортації («центрів повернення»)** у законодавстві ЄС, незважаючи на серйозні ризики для прав людини та порушення ключових принципів міжнародного права, таких як заборона невислання або заборона довільного затримання.

Питання, зазначені вище, є лише деякими прикладами з багатьох проблемних питань, які наразі обговорюються державами-членами. Деякі із цих змін суперечать основним правам, гарантованим первинним законодавством ЄС, зокрема Хартією основних прав, а також практиці Суду справедливості Європейського Союзу та Європейського суду з прав людини. Вони також ризикують створити значні юридичні проблеми після ухвалення, ускладнити ситуацію, посилити розбіжності в стандартах між державами-членами та покласти додаткове навантаження на судову систему.

Ми глибоко стурбовані тим, що під час обговорень у Раді так мало уваги приділяється безпеці, гідності та правам людей і не забезпечують дотримання основоположних цінностей ЄС. Замість того, щоб створити справедливу, функціональну та гуманну систему повернення, держави-члени просувають підхід, який є виключно каральним, все більше зосередженим на перекладанні відповідальності на країни за межами Європи та надає пріоритет примусовому поверненню над добровільним виїздом. Припущення, що більш суворі правила, примусові заходи, безстрокове затримання та слабкіші гарантії збільшать кількість повернень, є помилковим і не має під собою емпіричного обґрунтування. Системи повернення, що відповідають правам людини, залежать від довіри, справедливих процедур, гідного ставлення та надійних шляхів захисту. Довільний, каральний або небезпечний підхід лише підштовхне людей до порушення правил, злиднів, зменшить співпрацю та підірве самі цілі повернення, які, за їхніми словами, прагнуть досягти держави-члени.

Ми закликаємо інституції ЄС та держави-члени:

- **Уникати надмірної та шкідливої зосередженості** на показниках повернення як єдиному індикаторі ефективності політики повернення, а натомість розробити підхід, який зосереджується на стійкості та дотриманні прав у процесі повернення, а також наголошує на захисті, законних шляхах та заходах інтеграції.

- **Надавати пріоритет гідному, безпечному та сталому поверненню**, заснованому на підтримці реінтеграції, добровільному поверненні та повазі до прав людини і гідності, а не примусовому поверненню.

- **Відновити та посилити гарантії основних прав** у пропозиції щодо Регламенту про повернення, включаючи надійні оцінки щодо недопущення вислання, ефективні засоби правового захисту з автоматичним призупиняючим ефектом та суворі обмеження щодо затримання, щоб воно залишалось крайнім заходом, підлягало суворим вимогам пропорційності та необхідності і застосовувалося протягом якомога коротшого часу.

- **Забезпечити правову визначеність та відповідність законодавству ЄС та міжнародному праву**, включаючи судову практику Суду справедливості Європейського Союзу (CJEU) та Європейського суду з прав людини (ECHR).

Оскільки переговори вступають у завершальну стадію, ми закликаємо держави-члени переглянути поточний напрямок переговорів і дотримуватися зобов'язань ЄС щодо прав людини, верховенства права та гідності для всіх. Система повернення, яка ігнорує основні права, є не тільки незаконною, але й нездійсненною, нестійкою та несумісною з правилами та цінностями, на яких заснований Європейський Союз.

Список підписантів:

Africa Solidarity Centre Ireland (ASCI)
ASGI
AWO Bundesverband e.V.
BRD-Sweden
Caritas Europa
Center for Legal Aid " Voice in Bulgaria
Centre for Peace Studies, Croatia
Churches' Commission for Migrants in Europe (CCME)
Collectif de sauvegarde de la LADDH
Comisión Española de Ayuda al Refugiado (CEAR)
Community Rights in Greece

Croatian Law Centre
Danish Refugee Council (DRC)
Diakonie Deutschland
Dutch Council for Refugees
ECRE
EGCSO European-Global Civil Society Organization
EuroMed Rights
European-Global Civil Society Organization
Extranjeristas en Red
FARR, the Swedish Network of Refugee Support Groups
FEANTSA (European Federation of National Organisations Working with the Homeless)
Female Fellows e.V
Finnish Refugee Advice Centre
Forum réfugiés
France terre d'asile
Greek Committee for International Democratic Solidarity
Greek Council for Refugees (GCR)
Greek Forum of Refugees
Gruppo Melitea
HIAS Greece
Human Rights Legal Project
Human Rights Watch
ICMC Europe
IRC - International Rescue Committee
Italian Council for Refugees
Italiani Senza Cittadinanza
Jesuit Refugee Service (JRS) Europe
JRS Belgium
JRS Croatia
Karama - Collective Solidarity
Klikaktiv
Macedonian Young Lawyers Association
Mediterranea Bruxelles
Mesdhe
Migr/Azioni
Migrante Netherlands
Migration Inc.
Migration Policy Group - MPG
Ocalenie Foundation
Oxfam
Palestina e lire
Passerell
Pinay sa Holland-GABRIELA
Portuguese Refugee Council (CPR)
PRO ASYL National Working Group on Refugees
Right to Protection Charitable Foundation
Safe Passage International
Schweizerische Flüchtlingshilfe
Support Group Network (SGN)
Swedish Refugee Law Center
Symbiosis-Council of Europe School of Political Studies in Greece
The Palestinian Human Rights Organization - PHRO
Vluchtelingenwerk Vlaanderen
WeMove Europe
80:20 Educating and Acting for a Better World